

Dato 11. Mars 2025

Årsmøtuttalelse 1

GMO-nettverket i vekst

GMO-nettverket består nå av 20 organisasjoner og bedrifter. På årsmøtet 11. mars ble Norges Vel og Norges Skogeierforbund tatt opp som nye medlemmer. I tillegg har Coop Norge gått fra å være støttemedlem til å bli medlem.

- *Vi representerer nå en svært stor bredde av kunnskap og interesser i det norske samfunnet. Med Norges Vel, Norges Skogeierforbund og Coop på laget styrker vi oss som en viktig aktør i diskusjonen om forsvarlig regulering og bruk av genmodifiserte organismer (GMO).*

Det sier nyvalgt styreleder i GMO-nettverket Anne Irene Myhr i en kommentar. Myhr har lang erfaring både fra politikken og fra organisasjonslivet. Hun er også styreleder i Norges Bygdekvinnelag, en av medlemsorganisasjonene i nettverket. Den nye styrelederen legger stor vekt på behovet for en opplyst samfunnsdebatt. Derfor er det viktig med mer uavhengig forskning og økt kunnskap, mener hun.

GMO-nettverkets styrke er nettopp bredden i all den kunnskapen medlemmene representerer. Norges Vels sterke engasjement for jordhelse, plantegenetisk mangfold og mer bærekraftige matsystemer globalt vil være viktige bidrag i nettverkets arbeid. Det forskes stadig mer på genmodifisering av trær, blant annet med mål om at skogen skal være bedre tilpasset klimaendringene. Dette er et nytt arbeidsområde for GMO-nettverket, og Skogeierforbundets kompetanse og vurderinger vil derfor være av stor betydning i tiden som kommer.

Det er forventet at et forslag om revidering av genteknologiloven legges frem for Stortinget i løpet av våren, noe GMO-nettverket mener er på høy tid. Norge trenger en lov som er oppdatert i forhold til den teknologiske utviklingen og de store globale utfordringene vi står overfor.

Forvaltningsansvar hos miljømyndighetene

GMO-nettverket mener at forvaltningsansvaret for levende GMO fortsatt må ligge under miljømyndighetene fordi den største usikkerheten knyttet til bruk av GMO er spredning og utilsiktede effekter i økosystemene. Miljømyndighetene har et klart overordnet ansvar når det gjelder naturmiljøet. De har også kompetanse og lang erfaring med risikovurdering ved

utsetting i naturen. Miljømyndighetene har en uavhengig rolle i forhold til næringsinteresser. Miljømyndighetene har også praktisert stor åpenhet ved behandling av søknader. Dette har bidratt til større tillit til GMO-forvaltningen i Norge enn i mange andre land.

Tempo og omfang gjør det mer krevende

Det er forventet at vi noen år fram i tid vil se en større bredde i søknader om GMO-godkjenninger. Dersom forskningen lykkes, vil vi kunne oppleve langt større variasjon i genmodifiseringsmetoder, type organismer som er blitt modifisert, og hvilke egenskaper som er tilført. Dette stiller både myndighetene og oss som nettverk overfor en mer krevende situasjon både når det gjelder kunnskap, og det å ta stilling til ulike bruksområder. GMO-nettverkets medlemmer kan komme til å ha ulikt syn på om det er riktig å si ja eller nei til godkjenning av den enkelte GMO-en. GMO-nettverkets oppgave er å fremskaffe mest mulig informasjon slik at hver organisasjon har et så godt og balansert beslutningsgrunnlag som mulig.

Medlemsorganisasjonene har ulike roller og ulike ståsted når det gjelder GMO. Det som samler oss, er ønsket om en føre-var basert GMO-regulering som sikrer uavhengig risikovurdering og sporing og merking av all GMO. Vi arbeider også for å sikre forbrukere og produsenter rett til å velge produkter uten genmodifisering, og for bønderes rettigheter til såfrø.

Årsmøteuttalelse 2

Regjeringen må ivareta norsk handlefrihet på GMO-området

Årsmøtet i GMO-nettverket, samlet 11. mars i Oslo, ber regjeringen ivareta norsk handlefrihet på GMO-området. Regjeringen har signalisert at den vil foreta en gjennomgang av EØS-relevante rettsakter som ikke er innlemmet i EØS-avtalen, det såkalte etterslepet.

GMO-regelverk i EU som er ikke tatt inn i EØS-avtalen, er blant annet forordningen om genmodifisert mat og fôr (1829/2003) og forordningen om sporbarhet og merking av genmodifiserte organismer (1830/2003). En innlemmelse av disse forordningene reiser viktige spørsmål, både i forhold til Grunnloven og i forhold til om Norge fortsatt skal ha adgang til å vurdere kriteriene om bærekraft, samfunnsnytte og etikk.

Forordningen om genmodifisert mat og fôr innebærer at EU skal avgjøre om en GMO skal godkjennes eller ikke, såkalt sentralisert godkjenningssystem. Godkjenner EU en GMO, vil det være lov å bruke den i alle medlemsland, såkalt direkte virkning.

Lovavdelingen i justisdepartementet uttalte i 2009 at denne prosedyren vil kunne komme i konflikt med Grunnloven og mente at en tilpasningstekst ved innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen derfor var nødvendig.¹ Det er gitt unntak når det gjelder dyrking av

¹ Justis- og politidepartementet, tolkningsuttalelse fra lovavdelingen (18-06.09): §§ 26 og 93 - Tilpasningstekst til forordning (EF) nr 1829/2003 og forholdet til Grunnloven §§ 26 og 93 "Godkjenningssystemet i forordning (EF) nr. 1829/2003, der Kommisjonen treffer vedtak om godkjenning med direkte virkning for private i medlemsstatene, innebærer etter vårt syn en overføring av

genmodifiserte planter. Her kan det enkelte medlemsland bestemme over sitt eget territorium. Dette er regulert gjennom direktiv 2015/412 som endrer utsettingsdirektivet.

EUs utsettingsdirektiv (2001/18) er innlemmet i EØS-avtalen med en tilpasningstekst. Denne teksten gir Norge adgang til å forby en GMO som er godkjent i EU, blant annet basert på de særskilte vurderingskriteriene bærekraft, samfunnsnytte og etikk. Denne adgangen har eksistert helt siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994, og Norge har nedlagt forbud mot flere GMO-er som er godkjent i EU, ikke minst fordi de har inneholdt gener som har kodet for antibiotikaresistens, noe som har vært forbudt i Norge siden 1997.

Norge har også lagt ned forbud mot GMO-er på grunn av fare for uønsket spredning, senest i 2017. I 2017 forbød Solberg-regjeringen også import av en maissort (1507) som var genmodifisert for å kunne tåle sprøytemiddelet glufosinat, et sprøytemiddel som er forbudt i Norge. Begrunnelsen var at maisen ikke tilfredsstilte kravene til bærekraft, samfunnsnytte og etikk. Dette er den eneste gangen en GMO har blitt forbudt i Norge kun basert på kravet til etisk forsvarlighet.

I Genteknologiutvalgets innstilling, *Genteknologi i en bærekraftig fremtid*, (NOU 2023:18) vises det til at Norge har utarbeidet en tilpasningstekst til GMO-forordningene som per i dag ikke er innlemmet, basert på den tilpasningsteksten Norge har til EUs utsettingsdirektiv.

I genteknologiutvalgets innstilling står det at «(d)et norske handlingsrom vil (imidlertid) også avhenge av hva slags tilpasningstekst forhandlingene fører frem til. Dersom EFTA-landene får gjennomslag for en tilpasningstekst til mat og fôrforordningen basert på utsettingsdirektivets tilpasningstekst, vil det være et visst handlingsrom knyttet til helse, miljø og de tre vurderingskriteriene i genteknologiloven: bærekraft, samfunnsnytte og etikk.» (NOU 2023:18, side 67)

GMO-nettverket legger til grunn at denne teksten vil sikre at Norge skal ha samme adgang til å nedlegge forbud mot GMO-er godkjent etter forordningen om genmodifisert mat og fôr (1829/2003), som vi har i dag.²

GMO-nettverket krever at en eventuell innlemmelse av GMO-regelverket må ivareta den handlefriheten Norge i dag har når det gjelder godkjenning av genmodifiserte organismer. Norge må fortsatt kunne fatte nasjonale vedtak som forbyr GMO godkjent i EU, blant annet basert på de særskilte kravene til bærekraft, samfunnsnytte og etikk.

forvaltningsmyndighet som ikke kan anses som "lite inngripende" etter Grunnloven § 26 annet ledd. Det er derfor nødvendig med en tilpasningstekst ved innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen."

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-26-og-93--tilpasningstekst-til-forordning/id567676/>

² Genteknologi i en bærekraftig fremtid (NOU 2023:18), side 145: "Tidligere regjeringer har funnet regelverket EØS-relevant, og det er laget utkast til tilpasningstekst for innlemmelse av GM-pakken i EØS-avtalen. Den foreslåtte tilpasningsteksten er basert på tilpasningsteksten til utsettingsdirektivet. Denne gir adgang til å fatte avvikende, nasjonale beslutninger sammenlignet med EU, og opprettholder genteknologilovens krav til etikk, samfunnsnytte og en bærekraftig utvikling."

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-18/id2982905/>

Manglende samsvar mellom matlov og genteknologilov

Krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk er også relevant ved godkjenning av prosesserte GMO-er etter matloven. Dette ble godt illustrert i forskjellen mellom Solbergregjeringens forbud mot maislinje 1507 (2017) og Mattilsynets godkjenning av den genmodifiserte rapsoljen Aquaterra i 2023. Både maisen og rapsen er genmodifisert for å være resistent mot glufosinat, et sprøytemiddel som er forbudt å bruke i Norge. Solbergregjeringen begrunnet forbudet mot mais 1507 med at bruk av glufosinat i dyrkingslandet ikke tilfredstilte genteknologilovens krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk. Mattilsynet godkjente rapsoljen selv om rapsen var dyrket ved bruk av glufosinat fordi det ikke er samme krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk ved godkjenning av prosessert GMO etter matloven.

GMO-nettverket viser også til Genteknologiutvalgets innstilling, der utvalgets mindretall skriver at ved en eventuell innlemmelse av EUs GMO-regelverk knyttet til mat og fôr «*kan det være hensiktsmessig at denne handlefriheten beholdes ved å få samme tilpasning for behandling av prosessert GMO etter matloven som vi i dag har for levende GMO etter genteknologiloven*». I tråd med dette ba mindretallet myndighetene «*utrede muligheten for at kravene om bærekraft, samfunnsnytte og etikk i genteknologiloven innarbeides helt eller delvis i matloven.*» (NOU 2023:18, side 327)

GMO-nettverket tok opp dette i høringssvaret til Genteknologiutvalgets der det står at «*GMO-nettverket har i mange år ment at matloven bør inneholde samme krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk ved godkjenning av en GMO som genteknologiloven. GMO-nettverket ber derfor myndighetene arbeide for at genteknologilovens krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk innarbeides i matloven.*»

GMO-nettverket oppfordrer derfor regjeringen til å vurdere mulighetene for at genteknologilovens krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk også skal gjelde for prosessert GMO og innarbeides i matloven.